

Marie Høj Kjeldsen

Fra lydfil til analyse

En metodeorienteret opgave

Eksamensopgave i kurset: Sprogpsykologiske metoder

Københavns Universitet

Forår 2013/14

Forord

Formålet med denne opgave er at gå udskriftspraksissen ved Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier (DGCSS) efter i sømmene. Opgaven sætter spørgsmålstegn ved den konvention som udskriverne ved DGCSS har vedtaget om at alle lyde med genkendelige stavelser, men uden en konventionel stavemåde, skal udskrives *uh*. Denne brug af *uh* som samlebetegnelse skal sikre at mest muligt kommer med i udskrifterne og at skæve forekomster kan findes ved hjælp af centrets søgemaskine. Da opgaven er blevet skrevet inden for faget *Sprogpsykologiske Metoder*, har fokuset været at undersøge hvorvidt det har konsekvenser for udskriften at benytte en samlebetegnelse som *uh*.

For at besvare problemformuleringen har opgaven undersøgt metoden der benyttes ved DGCSS, Dansk Standard 2 normal version (Dansk Standard 2). Dansk Standard 2 er en ortografisk metode der foretages i overensstemmelse med Retskrivningsordbogen. I opgaven er Dansk Standard 2 blevet sammenlignet med Konversationsanalyse (eng. *Conversation Analysis*, forkortet *CA*) for at undersøge om en mere detaljeret, i betydningen talesprogsnær, metode vil være mere hensigtsmæssig at benytte ved DGCSS. Forskelle og ligheder mellem de to metoder bliver eliciteret i opgaven, og endelig har opgaven foretaget en analyse hvor tyve tilfældigt udvalgte forekomster af *uh* i centrets korpus er undersøgt nærmere. Analysens resultater viser at der er en overvægt af standardforekomster i de undersøgte forekomster. En standardforekomst betegner ord der i forvejen har en konventionel stavemåde. Opgavens analyse er blevet sammenholdt med en tilsvarende analyse foretaget af forhenværenede redaktør ved ODT, Martin Hansen (MH). Resultatet af MH's analyse korresponderer med resultaterne af opgavens analyse.

En interessant iagttagelse under opgavens analyse er at størstedelen af standardforekomsterne er interjektioner. Dette har betydning for ODT der netop har interjektioner som sit undersøgelsesobjekt.

Opgaven konkluderer at DGCSS ved brug af Dansk Standard 2 ekskluderer uhensigtsmæssigt meget kommunikation set fra et sprogpsykologisk perspektiv. Eksklusionen øges af samlebetegnelsen *uh* som det har vist sig bliver brugt (for) hyppigt. Opgaven konkluderer endvidere at en mere detaljeret transskriptionspraksis som *CA* ikke vil være fordelagtig ved DGCSS, da *CA*-transskriptioner ikke bidrager med yderligere relevant viden til DGCSS' undersøgelser end Dansk Standard 2 gør. Opgaven anerkender desuden nødvendigheden af brugen af en samlebetegnelse ved DGCSS da samlebetegnelsen gør det muligt at søge på atypiske forekomster, og bevirker at mere

kommer med i korpusset. Derfor anbefaler opgaven at der ryddes op i kategorien *uh* ved DGCSS samt at udskrivere for fremtiden benytter *uh* som en sidste udvej, og ikke som en måde at hoppe over hvor gærdet er lavest. På denne måde vil analyserne ved DGCSS være solidt placeret i et omhyggeligt udarbejdet korpus.

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	1
2. Den anvendte metode.....	2
3. Det teoretiske bidrag til emnet	3
4. De undersøgte metoder	5
5. Analyse.....	10
6. Konklusion.....	13
7. Litteraturhenvisninger.....	16

Indledning

Danmarks Grundforskningsfonds Center for Sociolingvistiske Sprogforandringsstudier (DGCSS) foretager undersøgelser af hvordan og hvorfor sproget ændrer sig¹. Undersøgelserne beror på transskriptioner af interviews med informanter fra forskellige geografiske områder i Danmark. Transskriptionerne udgør et korpus der består af 1600 samtaletimer. DGCSS' undersøgelser er dermed solidt forankret i data. Transskriptionspraksissen ved DGCSS, Dansk Standard 2, har rødder i konversationsanalysen (eng. *conversation analysis*, forkortet CA) som blev opfundet i USA i begyndelsen af 1960'erne. I 2006 pointeres det at der ikke har været grundlæggende uenigheder eller skoledannelser blandt CA'ere². Den danske lingvist Jakob Steensig kommenterer dog i 2005 at der bør være skrapere krav til transskriptionspraksisserne i Danmark end det har været tilfældet indtil da³. Det tyder således på at der er behov for en kritisk gennemgang af metoden CA, herunder også Dansk Standard 2. Det er oplagt at lade den kritiske gennemgang begynde med en undersøgelse af Dansk Standard 2 da det ved DGCSS er vedtaget at alle lyde med genkendelige stavelser, men uden en konventionel stavemåde, skal transskriberes *uh* (bilag 1, s. 1). *Uh* som samlebetegnelse gør det lettere at søge efter atypiske forekomster i DGCSS' korpus, men samtidig bevirker den umiddelbart at en større del af kommunikationen ekskluderes fra transskriptionen. Opgaven fokuserer på processen fra lydfil til transskription for at elicitere de mulige konsekvenser samlebetegnelsen *uh* medfører i transskriptionen. Opgavens fokus er sprogpsykologisk relevant da den undersøger hvor meget kommunikation der går tabt som følge af samlebetegnelsen *uh*. Kategorien *uh* har i DGCSS' korpus 2612 forekomster⁴. Såfremt opgaven konkluderer at samlebetegnelsen har konsekvenser for transskriptionen, belyser opgaven dermed et betydeligt problem. Det er vigtigt at slå fast at der ikke er én metode der er endegyldigt bedre end en anden. Opgavens formål er således ikke et opgør med Dansk Standard 2, men snarere at give anbefalinger til hvordan metoden kan optimeres.

Det er vigtigt at sondre mellem talesprog og skriftsprog. Dansk Sprognævn fastsætter en skriftsprogsnorm som alle danskskrivende offentlige institutioner er forpligtet til at følge. I modsætning til skriftsproget er talesproget mere frit i den forstand at der ikke er fastsat nogen norm

---

¹ http://dgcss.hum.ku.dk/om/vision_og_mission/

² Nielsen, Mie Femø; Steensig, Jakob; Wagner, Johannes: *Konversationsanalyse i Danmark*, i: Christensen, Tanya m.fl.: *NyS 34-35*, s. 198.

³ Steensig, Jakob: *Transskriptioner*, i: Nielsen, Mie Femø; Nielsen, Søren Beck: *Samtaleanalyse*, s. 175

⁴ Pr. 22. maj 2014

for talesproget. Udskrivere ved DGCSS foretager en oversættelse fra talesprog til skriftsprog når de transskriberer en lydfile, men da talesproget er mere subjektivt end skriftsproget, er det bemærkelsesværdigt at man ikke har forholdt sig mere kritisk til denne proces. Da det vil være for omfangsrigt at undersøge hvorvidt talesprog overhovedet kan nedfældes på papir, holder opgaven et mere snævert fokus. Udgangspunktet er at noget kommunikation vil blive ekskluderet ved en transskription, i særdeleshed når man benytter en samlebetegnelse. Opgavens problemformulering lyder:

*Har det konsekvenser for transskriptionen at man ved DGCSS har valgt at bruge *uh* som en samlebetegnelse for ord der ikke har en konventionel stavemåde?*

For at besvare problemformuleringen vil opgaven inddrage både Dansk Standard 2 og CA. CA er inddraget for at fremhæve at der findes andre transskriptionspraksisser end Dansk Standard 2, og for at undersøge om en mere detaljeret transskriptionspraksis vil være mere hensigtsmæssig at benytte ved DGCSS. Da Dansk Standard 2 har rødder i CA, vil opgaven undervejs ekspliciterer hvilken af de to metoder der henvises til.

Da opgaven er en metodeopgave der har Dansk Standard 2 og dermed også CA som undersøgelsesobjekt, vil opgaven blive struktureret anderledes end en traditionel opgave. Først vil metoden der er brugt i denne opgave – den anvendte metode – blive ekspliciteret, dernæst vil teoretikere der er relevante for opgavens emne blive inddraget i et teoriafsnit. Herefter vil der blive redegjort for Dansk Standard 2 og CA. I analyseafsnittet vil tilfældigt udvalgte forekomster af *uh* blive analyseret. Herudover vil analyseafsnittet bestå af en kommentering af Dansk Standard 2's fremgangsmåde.

1. Den anvendte metode

I dette afsnit gennemgås metoden der er brugt til at besvare opgavens problemformulering. Denne metode er i et særskilt afsnit da opgavens undersøgelsesobjekt som nævnt er metoderne Dansk Standard 2 og CA. Der bør således skelnes mellem metoden som objekt og metoden der er brugt til at komme frem til opgavens mål.

Jeg påbegyndte opgaven med et møde med tre udskrivere fra udskrivergruppen ved DGCSS, hvorefter jeg kiggede en udskriver over skulderen mens hun transskriberede en lydfil. Dernæst har jeg læst den aktuelle udskrivningsmanual ved DGCSS, og en af redaktørerne ved Ordbog over Dansk Talesprog (ODT) Martin Hansens (MH) analyse af *uh*. MH har foretaget en analyse af 100 tilfældigt udvalgte forekomster af *uh* i DGCSS' korpus. Endelig har jeg selv foretaget en tilsvarende analyse af *uh*. MH's analyse vil dels fungere som en kontrol af konklusionen på opgavens analyse, dels som en understøttelse af denne analyse. Opgavens metode beskæftiger sig således med dokumentet der fastsætter retningslinjerne for transskriptionerne ved DGCSS, dem der udfører transskriptionerne og en analyse foretaget af en bruger af transskriptionerne. Opgavens metode giver dermed et dækkende indblik i processen fra lydfil til analyse. MH's og opgavens analyse af *uh* ligger umiddelbart uden for opgavens fokus, men alligevel er de med i opgaven for at illustrere hvordan brugen af *uh* påvirker transskriptionen, og for at illustrere at de valg udskriveren træffer på transskriptionsniveau har konsekvenser for den videre analyse.

2. Det teoretiske bidrag til emnet

I dette afsnit vil teoretikere der har beskæftiget sig med emner der er relevante for opgaven, blive inddraget. Under inddragelsen af disse teoretikere, vil forskellige transskriptionstyper blive gennemgået.

Transskriptionstyper kan indsættes på en skala der går fra talesprogsnært til skriftsprogsnært. Den fonetiske transskription er den mest talesprogsnære, mens den ortografiske transskription er den mest skriftsprogsnære⁵. Skalaen bør ikke forstås som enten-eller, men snarere som et kontinuum. Dansk Standard 2 er en ortografisk transskription mens CA befinder sig imellem en ortografisk og en fonetisk transskription. En fonetisk transskription kan virke som løsningen på problemet med at en stor del af kommunikationen ekskluderes i transskriptioner, men den fonetiske transskription har visse ulemper: For det første vil udskriveren skulle rette transskriptionen til mange steder⁶, dvs. at hvert ord skal rettes til efter talerens udtale. For det andet er der ikke mange der kan læse lydskrift. For det tredje gør lydskrift transskriptionen tung at læse, og for det fjerde pointerer den amerikanske lingvist Gail Jefferson med henvisning til lingvisten William Labov at en taler kan tale korrekt

---

⁵ Søren Beck Nielsen i faget Sprogpsykologiske metoder, d. 7. maj 2014.

⁶ Ibid., d. 26. februar 2014.

inden for sin dialekt, men samtidig blive opfattet som forkert standardsprogbruger⁷. Derfor vil læseren danne fordomme om taleren ud fra talerens dialekt. Fordommene kan overskygge hvad der rent faktisk foregår i samtalen. Ifølge Jefferson står udskriveren over for et dilemma mellem at foretage en fonetisk transskription og således få mest muligt kommunikation med i transskriptionen, eller at acceptere ekskluderingen af potentielt frugtbart data ved ikke at foretage en fonetisk transskription⁸.

Det kan diskuteres om et 1:1-forhold mellem lydfil og transskription kan opnås. Under samtaler spiller multimodalitet også en stor rolle i udviklingen. Bør udskriveren inddrage de multimodale træk, og skal både talerens og lytterens multimodale træk inddrages? Selv om nogle forskere mener at CA'ere, og dermed også brugere af Dansk Standard 2, er konstruktivister⁹, bør en fuldstændig konstruktivistisk indstilling undgås da en sådan indstilling altid vil sætte spørgsmålstejn ved transskriptionens validitet alt afhængigt af hvilke briller transskriptionen læses med. På et tidspunkt skal der sættes en grænse der markerer at en transskription er valid. Diskussionen om hvad der skal med i transskriptionen, og hvad der skal udelades, kan med fordel gemmes til datasessioner hvor en gruppe analytikere i fællesskab gennemgår og kommenterer på transskriptionen. Da andre analytikere typisk hører lydfilet anderledes end den der har foretaget transskriptionen¹⁰, kan datasessioner være behjælpelige med at eliminere tvivlstilfælde eller lede opmærksomheden hen på tilfælde som analytikeren skal undersøge nærmere. Ved DGCSS foretager man ikke datasessioner, men udskriverne spørger hinanden til råds ved tvivl, og der afholdes møder i udskrivergruppen hvor den enkelte udskriver kan tage et problem op som diskuteres i fællesskab¹¹.

Steensig påpeger at udskriveren bør have én detaljeringsgrad mere end forventet med i transskriptionen¹². Samtidig påpeger han også at det kan være svært at vide hvor grænsen skal sættes. Han opstiller tre punkter der skal gøre transskriptionen detaljeret nok, men samtidig føre frem til at udskriveren får sat en grænse¹³. Det er bemærkelsesværdigt at punkterne udelukker en fonetisk transskription. Det første punkt plæderer for at transskriptionerne skal kunne læses af alle der kan læse almindelig skrift. Det andet punkt plæderer for at transskriptionerne skal kunne

---

⁷ Jefferson, Gail: *Issues in the Transcription of Naturally-Occuring Talk: Caricature versus.Capturing Pronunciational Particular*, s. 3.

⁸ Ibid., s. 15.

⁹ Søren Beck Nielsen, oplæg om konversationsanalyse, d. 2. december 2013.

¹⁰ Nielsen, Mie Femø; Steensig, Jakob; Wagner, Johannes: *Konversationsanalyse i Danmark*, i: Christensen, Tanya m.fl. (red.): *NyS 34-35*, s. 199.

¹¹ Udskriver ved møde med udskrivergruppen, d. 23. april 2014.

¹² Steensig, Jakob: *Transskriptioner*, i: Nielsen, Mie Femø; Nielsen, Søren Beck: *Samtaleanalyse*, s. 196

¹³ Ibid., s. 178

udføres med almindelig skrifttype på computeren. Det tredje punkt plæderer for at udskriftssystemet ikke skal være mere omfattende end at udskriveren skal kunne transskribere mange timers tale¹⁴. Øjensynligt er der en modvilje mod fonetiske transskriptioner inden for CA og Dansk Standard 2 selvom der er en bevidsthed om at fonetiske transskriptioner kan fange mere kommunikation end andre typer af transskriptioner. Modviljen mod fonetiske transskriptioner kolliderer med definitionen af CA's sigte som er "[...]at finde ud af hvordan folk ved hjælp af de ressourcer de har i sprog m.m., får deres liv og virkelighed til at hænge sammen og skaber mening i samme"¹⁵. Som nævnt i indledningen er Dansk Standard 2's sigte at undersøge hvordan og hvorfor sprogforandringer opstår. For at kunne undersøge disse to sigter, er det en forudsætning at tage udgangspunkt i sproget. I teorien lægger sigterne op til at al kommunikation, eller mest muligt, skal inddrages i transskriptionerne. I praksis er dette dog ikke tilfældet grundet modviljen mod fonetiske transskriptioner.

3. De undersøgte metoder

I det følgende vil opgaven redegøre for CA og Dansk standard 2. Dette gøres for at fremhæve ligheder og forskelle mellem de to transskriptionspraksisser og for at vurdere om det ville være mere hensigtsmæssigt at benytte CA-transskriptioner ved DGCSS.

CA blev grundlagt af den amerikanske sociolog Harvey Sacks. Det er værd at have in mente at CA i udgangspunktet er en sociologisk disciplin og derfor ikke opstod som et forsøg på at afklare sprog, betydning eller kommunikation. Disciplinen blev i stedet grundlagt som et bidrag til at undersøge sociale handlinger¹⁶. Siden har CA bredt sig til andre videnskaber, blandt andet lingvistikken hvor den undersøger sprog i samtaler. Det er oplagt at undersøge samtaler for at udlede teori om sociale handlinger da menneskers relationer og samfund er opbygget af samtaler¹⁷.

CA har hentet inspiration fra de amerikanske sociologer Erving Goffman og Harold Garfinkel¹⁸. Inspirationen fra Goffman er i form af begrebet den *interaktionelle orden* hvor Goffman indikerer at interaktion er en aktivitet der er præget af god orden. Lige som grundreglerne i et spil er der nogle

---

¹⁴ Ibid., s. 178-179.

¹⁵ Nielsen, Mie Femø; Steensig, Jakob; Wagner, Johannes: *Nys 34-35*, s. 209

¹⁶ Heritage, John: *Conversation Analysis: Methodological Aspects*, in: Quasthoff, Uta M. (red.): *Aspects of Oral Communication*, s. 391.

¹⁷ Nielsen, Mie Femø; Nielsen, Søren Beck: *Samtaleanalyse*, s. 13.

¹⁸ Søren Beck Nielsen i oplæg om konversationsanalyse, d. 2. december 2013.

tilladte konventioner til stede under interaktion¹⁹. CA ønsker at klarlægge disse grundregler²⁰ som ridses op i en central CA-artikel omkring turtagning fra 1974. Artiklen konkluderer blandt andet at samtaler forløber forholdsvist gnidningsfrit i den forstand at der overvejende er én taler ad gangen, og at samtaler er bygget op af taleture som ofte efterfølger hinanden uden overlap eller pause imellem²¹. Den anden inspirationskilde til CA, Harold Garfinkel, er etnometodologiens fader. Etnometodologien undersøger hvordan mennesker ved hjælp af fælles metoder gør sig forståelige over for hinanden²². CA's intersubjektive fokus er hentet fra Garfinkel, og dette fokus kommer til udtryk i ønsket om at undersøge hvordan mennesker gennem sprog søger at opnå fælles forståelse²³. For eksempel sker det jævnligt at samtaledeltagere korrigerer hinanden under en samtale for at opnå enighed.

Transskriptionen skal styres af erkendelsesinteressen²⁴. Det er derfor overflødigt at inddrage dialektale faktorer i transskriptionen hvis den skal redegøre for pausers betydning. Fordelen ved denne indstilling er at analytikeren ikke skal bruge tid på at inddrage noget i transskriptionen der ikke er relevant for analysen. Desuden er det lettere for læseren at følge analysen uden forstyrrende elementer. Ulempen ved indstillingen er at kommunikation og potentielt frugtbart data ekskluderes da indstillingen lægger op til at transskriptioner skal være mindre detaljerede omkring aspekter der ligger uden for erkendelsesinteressen.

Da CA undersøger den interaktionelle orden, lægger transskriptionspraksissen op til at CA-transskriptioner bør gengive samtalerne så talesprogsnært som muligt. Derfor gøres transskriptionerne så detaljerede som muligt. Herover for står Dansk Standard 2-transskriptioner hvor målet er at lave en transskription der er ortografisk bundet. Jo mere detaljeret transskriptionen er, jo mere kommunikation vil den inddrage. Men samtidig bevirker mange detaljer at transskriptionen bliver sværere at læse. I det følgende vil opgaven fokusere på tilblivelsen og opsætningen af Dansk Standard 2-transskriptioner for at fremhæve metodens problematikker.

Både Dansk Standard 2 og CA's mål er at foretage analyser på baggrund af transskriptioner af lydfiler og således bruge sproget som undersøgelsesobjekt. Ligesom CA er Dansk Standard 2 fokuseret på intersubjektivitet som kommer til udtryk i undersøgelsen af hvordan mennesker ændrer

---

¹⁹ Goffman, Erving: *The Interaction order*, s. 5.

²⁰ Nielsen, Mie Femø; Nielsen, Søren Beck: *Samtaleanalyse*, s. 22.

²¹ Sacks, Harvey, Schegloff, Emanuel A. & Jefferson, Gail: *A Simplest Systematics for the Organization of Turn-Taking for Conversation*, s. 700-701.

²² Nielsen, Søren Beck: *Sprogpsykologi. Det teoretiske grundlag*, s. 33.

²³ *Ibid.*, s. 93.

²⁴ Søren Beck Nielsen i faget Sprogpsykologiske metoder, d. 26. februar 2014.

sproget i forhold til hinanden. De to transskriptionspraksisser adskiller sig dog på et væsentligt punkt, detaljeringsgraden. CA er mere detaljeret i form af diakritiske tegn end Dansk Standard 2, og af denne grund fanger CA detaljer som Dansk Standard 2 ikke vil fange. Med *diakritiske tegn* menes de tegn der tilføjes transskriptionen for at denne tilnærmer sig lydfilen, f. eks. intonationsstigning og -fald, gradtegn for lav volumen etcetera.

I DGCSS' udskrivningsmanual påpeges at de kommentarer udskriverne føjer til transskriptionen, skal bevirke at analytikeren ikke nødvendigvis behøver lytte lydfilen igennem²⁵. Denne påstand lægger et stort ansvar på udskriverne kommentarer. Det er en central antagelse inden for sprogpsykologi at mennesker har forskellige liv og forskellige associationsmønstre²⁶ og derved en forskellig forståelse af omverden. Sammen med kendsgerningen at sproget er subjektivt og nært knyttet til den enkeltes personlighed og selvopfattelse²⁷, tyder det således på at vi opfatter lyde forskelligt. Det én udskriver hører som *sang*, kan en anden høre som *seng*. Ofte vil konteksten afgøre hvad der bliver sagt, men ved samlebetegnelsen *uh* afslører konteksten næppe om der siges *bowtjikabow* eller *bowtjikawow*. Det kan synes pedantisk at bruge tid på sådanne tilfælde, men da DGCSS som nævnt bruger sproget som undersøgelsesobjekt, er det ikke ligegyldigt om der siges det ene eller det andet. Desuden er det svært på forhånd at afgøre om noget er petitesser, eller om det er relevant for analysen. En fyldestgørende transskription tager således tid at udføre, men udskriverne ved DGCSS er under et tidspres²⁸ der betyder at de ikke har resurser til at bruge den fornødne tid på at foretage transskriptionen. Konsekvensen for dette er at yderligere kommunikation ekskluderes da det er hurtigere at transskribere hvad der muligvis bliver sagt, frem for at koncentrere sig om at høre hvad der faktisk bliver sagt.

Udskriverne ved DGCSS har ikke noget formål med transskriptionen hvilket de vurderer som en fordel²⁹. Hvis analytikeren skal transskribere lydfilen, er der en risiko for at der transskribes efter en "ønsketænkning" som trækker transskriptionen i en subjektiv retning. Udskriverne benytter få diakritiske tegn så transskriptionerne kan tilpasses formålet af analytikeren. Ved DGCSS er der en regel om at tolkning af lydfilet skal begrænses til et minimum. Derfor skal udskriverne skrive at de ikke ved hvad der bliver sagt frem for at bringe en tolkning. Koden *xxx* markerer at udskriveren ikke kan høre hvad der bliver sagt i lydfilen. Reglen om objektive transskriptioner ved DGCSS

---

²⁵ DGCSS' udskrivningsmanual, s. 35.

²⁶ Nielsen, Søren Beck: *Sprogpsykologi. Det teoretiske grundlag*, s. 12.

²⁷ Grønnum, Nina: *Fonetik & fonologi*, s. 21.

²⁸ Udskriver ved møde med udskrivergruppen om *uh*, d. 23. april 2014.

²⁹ Ibid.

FRA LYDFIL TIL ANALYSE

medfører et paradoks: På den ene side ekskluderer den mere kommunikation fra transskriptionerne ved at benytte en kode for ikke-hørbar tale, og på den anden side minimerer reglen risikoen for ønsketænkning under transskriptionerne hvorfor de befinder sig tættere på lydfilen. Inden for CA forholder det sig anderledes. Her gælder det om at minimere forekomsten af ”ikke-hørbar tale”.

DGCSS’ data befinder sig i forskellige programmer. Transskriptionerne bliver udført i *Transcriber* og vises i *Praat*. Det er ikke hele transskriptionen der fremgår i Praat, men blot excerpter som indeholder en sekvens med den forekomst der er søgt på. Modsat Transcriber ligger transskription og lydfil ikke samlet i Praat. Lydfilen frembringes ved at foretage en søgning på denne. Der er yderligere forskelle på Transcriber og Praat hvad angår detaljeringsgraden. I Transcriber markeres pauser ved tegnet # uanset pausens længde. Pausemarkering bruges også til at markere overlap og hvem der færdiggør ytringen ved disse. Et konstrueret eksempel ser således ud:

AFG: så blev jeg bare vildt irriteret på ham han kunne ikke være det bekendt <XDO: #er du #>

Intervieweren, XDO, overlapper AFG’s taletur, men opgiver sin taletur igen da det er tydeligt at AFG ikke har afsluttet sin taletur endnu. Det fremgår dog ikke hvor overlappet finder sted. Transcriber er derved meget lidt detaljeret omkring overlap og kan derfor udsættes for meget tolkning. I Praat har talerne i lydfilen hver sin linje. Tidsangivelser markerer hvornår noget forekommer i samtalen. Overlap fremgår ved den tidsangivelse hvor overlappet påbegyndes. Når udskriverne transskriberer en lydfil i Transcriber, kan de tilføje kommentarer til transskriptionen hvilket er særligt relevant i forbindelse med *uh*. Enten skal kommentaren *{siges}* indsættes, eller også skal udskriveren i en kommentar give et bud på hvad der bliver sagt. Kommentarerne er ikke synlige i Praat hvilket åbner for et betydeligt problem i tilfælde med samlebetegnelsen *uh*. Hvis det udelukkende er transskriptionen der tages i betragtning ved analyse, kan de manglende kommentarer let føre til misforståelser omkring samtaleforløbet. Fokusering på transskriptionen fører til at Dansk Standard 2-transskriptioner overlader meget til fortolkning³⁰ hvilket kunne undgås hvis lydfilen fyldte lige så meget som transskriptionen i analysen. En fiksering på transskriptionen ekskluderer en stor del af kommunikationen da analytikeren benytter transskriptionen og ikke lydfilen som sit primære analyseobjekt. Dette kolliderer med CA og Dansk Standard 2’s empiri som er at undersøge lyd- og/eller videooptaget interaktion³¹. Det vil være oplagt at alle programmer der benyttes ved DGCSS, viser både transskriptionen og lydfilen da adskillelsen af de to kan føre til

---

³⁰ Steensig, Jakob: *Samtaleanalyse*, s. 195.

³¹ Steensig, Jakob: *Sprog i virkeligheden*, s. 17.

problemer om analysens validitet fordi læseren kan have svært ved at vurdere om analysen beror på lydfilen eller på transskriptionen. Det må vurderes at det besværliggør analysen unødigt at dataene ligger i forskellige programmer. For det første fordi kommentarerne ikke vises i alle programmer, og for det andet fordi lydfilen og transskription ikke ligger samlet i Praat hvorfor man kan frygte at det prioriteres at beskæftige sig med transskriptionen og nedprioriteres at bruge tid på at lede efter lydfilen.

Udskriverne ved DGCSS følger som udgangspunkt Retskrivningsordbogen (RO) 2001 og Den Danske Ordbog (DDO). I udskrivningsmanualen fremgår det at "[s]elvom der bag hver udskrivning er en tolkning, så går vi meget op i at udskrifterne er så **objektive** som muligt"³². Tolkningen er forsøgt formindsket ved at udskriverne ikke skal tolke hvad de synes der bliver sagt i lydfilene, men i stedet støtte sig til RO og DDO. I teorien vil en objektiv transskription bibeholde mest mulig kommunikation da en sådan transskription vil inkludere hvad der bliver sagt i lydfilen, og ikke hvad udskriveren vurderer at der bliver sagt, men i praksis medfører den objektive transskription at kommunikation ekskluderes da RO og DDO får det sidste ord hvilket gør transskriptionen hyperkorrekt, og afstanden mellem lydfilen og transskription øges.

Hvis DGCSS benyttede sig af CA-transskriptioner, ville fortolkningen blive mindsket da højere detaljeringsgrad medfører mindre tolkning. Men forskningen ved DGCSS taget i betragtning, kan det synes overflødigt at transskriptionerne skal være strukturelt orienteret. CA-transskriptioner ville ikke gøre DGCSS' analyser stærkere da CA-transskriptioner ikke siger noget yderligere om sprogets forandring som ikke bliver sagt i Dansk Standard 2-transskriptioner.

Det kan synes umuligt overhovedet at foretage transskriptioner da menneskers iagttagelser i høj grad beror på subjektive fortolkninger. Den østrigske sociolog og filosof Alfred Schutz har beskæftiget sig med hvordan samfundsvidenskaberne kan foretage objektive undersøgelser af subjektive holdninger. Et centralt begreb ved Schutz er *common-sense* som dækker over de typificeringer mennesker foretager for at forstå ting, sig selv og andre. Typificeringerne dannes på baggrund af tidligere erfaringer³³. Schutz pointerer at samfundsforskeren bør fralægge sin *common-sense* så ting der tages for givet i hverdagslivet, kommer frem i lyset og kan vise sig at være relevante³⁴. Schutz' iagttagelse er relevant for CA og Dansk Standard 2 idet iagttagelsen understøtter vigtigheden af at analytikeren lægger sit CPR-nummer på hylden under analysen for at

---

³² DGCSS' udskrivningsmanual, s. 2 [Manualens fremhævning]

³³ Schutz, Alfred: *Hverdagslivets sociologi*, s. 23-24.

³⁴ *Ibid.*, s. 65-66.

kunne vurdere hvad der faktisk foregår i dataene. I forlængelse heraf pointerer Steensig vigtigheden af at analytikerens undlader at tilskrive samtaledelegerne strategier, motivationer eller formål³⁵. Samtidig pointerer Steensig at analytikerens for-forståelse betyder en masse³⁶. Med *for-forståelse* henviser Steensig til at analytikerens erfaringer med at være deltager i en samtale vil guide analytikerens gennem analysen. For Steensig er for-forståelsen central for analytikerens så derfor undrer det ham at CA og således også Dansk Standard 2 ikke er mere hermeneutisk orienteret³⁷. Ifølge Steensig bidrager en hermeneutisk bevidsthed til at analytikerens kan argumentere for hvorfor analysen gribes an som den gør, og hvad analysen kan bidrage med til analytikerens for-forståelse. Det er vigtigt at være bevidst om de valg der træffes i analysen, men med reference til Schutz kan en hermeneutisk bevidsthed føre til at analytikerens trækker sin common-sense ind i analysen og derved blokerer for ting der kan være relevante for analysen. Dette kan f.eks. være at analytikerens konkluderer noget uden at pege på steder i transskriptionen der underbygger konklusionen. Da CA er fokuseret på ikke at danne hypoteser på forhånd, vurderes det at det vil være risikabelt hvis CA og Dansk Standard 2 åbner for en hermeneutisk bevidsthed.

4. Analyse

I det følgende vil der blive inddraget den analyse jeg har foretaget af tilfældigt udvalgte forekomster af *uh* hvor det er undersøgt om man kunne have transskriberet anderledes. Iagttagelserne vil blive sammenlignet med MH's håndtering af *uh*. Herefter vil opgaven fremhæve hvad der fra et sprogpsykologisk perspektiv kan være problematisk ved Dansk Standard 2. Med et sprogpsykologisk perspektiv menes at det vil blive undersøgt hvorvidt brugen af *uh* som samlebetegnelse ekskluderer uhensigtsmæssigt meget kommunikation fra transskriptionen.

Opgavens analyse er baseret på 20 forekomster af *uh* i DGCSS' korpus. Til sammenligning indeholder MH's tilsvarende analyse 100 tilfældigt udvalgte forekomster. Forskellen i antal forekomster skyldes forskellige formål med analyserne. MH er i denne sammenhæng er en *praktisk leksikograf*, mens jeg ønsker at illustrere et problem. Derfor er det vurderet at de 20 forekomster i opgavens analyse er nok til at give et fyldestgørende billede af brugen af *uh*. Opgavens analyse har for klarheds skyld benyttet samme kategorisering som MH.

---

³⁵ Steensig, Jakob: *Sprog i virkeligheden*, s. 25.

³⁶ *Ibid.*, s. 26.

³⁷ *Ibid.*, s. 26.

FRA LYDFIL TIL ANALYSE

Opgavens analyse illustrerer hvor svært det kan være at gennemgå transskriptionerne i Praat uden samtidig at lytte til lydfilen. Der behøver ikke være mange forekomster af *uh* før der opstår forvirring. Selvom *uh* blot forekommer en enkelt gang, kan det ødelægge konteksten hvis ikke lyd eller kommentarer fremgår

Foruden *uh* og *xxx* gør udskriverne brug af andre koder: Ud over at ”stå som sig selv” kan *øh* betegne en pause med lyd hvor taleren spekulerer over hvad hun vil sige³⁸, *QQQ* er en kode udskriverne ved DGCSS ikke benytter, og som de derfor ikke kan gøre rede for³⁹.

Analysens resultater fordeler sig således: 14 standardforekomster, 4 mærkelige forekomster, 1 interessant forekomst og 1 forekomst af latter. De mærkelige forekomster i opgavens analyse betegner lydefterlignende ord. Da MH er redaktør ved ODT, er hans kategorier opstået inden for ODT’s rammer. Kategorien *interessant* betegner derfor mulige lemmakandidater. MH har for eksempel observeret lemmakandidaten *nøhd*⁴⁰, et lemma der også var et eksempel på i opgavens analyse. Standardforekomsterne er forekomster der i forvejen har en konventionel stavemåde. Det kan være svært at afgøre hvor mange gange der bliver sagt *ha* under latter hvilket nok er grunden til at noget latter også er blevet transskriberet som *uh*.

Det er iøjnefaldende at over halvdelen af forekomsterne i opgavens analyse falder under kategorien *standard*. Fem af disse forekomster er *uh* og de resterende ni forekomster er andre ord der i forvejen har en konventionel stavemåde, for eksempel *årh*, *nå* og *arh*⁴¹. Forekomsterne kan enten være transskriberet som *uh* fordi de har en afvigende udtale, f.eks. *nå* udtalt med knirkestemme, *øj* med emfatisk *ø* eller *og* udtalt [p::w], eller fordi udskriveren har været under tidspres. Det er problematisk hvis afvigende udtale transskriberes forkert da de afvigende udtaler er frugtbart data for DGCSS’ analyser.

I MH’s analyse er knap halvdelen af forekomsterne kategoriseret som *standard*. Ud af disse 44 forekomster er 17 *uh*. De to analyser viser således at der er et betydeligt problem. Hensigten med en samlebetegnelse er at få mere med i transskriptionen, men når det viser sig at *uh* også dækker over ord der har en konventionel stavemåde, modarbejder den praktiske brug af samlebetegnelsen den tiltænkte hensigt. *Uh* ekskluderer kommunikation i en sådan grad at både opgavens og MH’s analyse af *uh* viser flere tilfælde af standardforekomster end mærkelige forekomster, selv når *uh* er

---

³⁸ DGCSS’ udskrivningsmanual, s. 33.

³⁹ Udskriver, d. 30. maj 2014

⁴⁰ <http://odt.hum.ku.dk/demoordbog/form/ntoedh/ntoedh1/>

⁴¹ Jf. DDO.

FRA LYDFIL TIL ANALYSE

fratrukket gruppen af standardforekomsterne⁴². Det er bemærkelsesværdigt at standardforekomsterne der fejlagtigt er placeret under samlebetegnelsen *uh*, langt overvejende er interjektioner. De eneste standardforekomster der ikke er interjektioner, er *jamen* og *og*. Interjektionsforskeren Tina Thode Hougaard pointerer at interjektioner kun i ringe grad er blevet undersøgt inden for lingvistikken fordi deres funktion i sætningen er så svær at definere⁴³. Hougaard pointerer videre at om end interjektioner og lydord ofte blandes sammen, er der en forskel på de to. Interjektioner er kontekstuelle størrelser, mens lydord er en tilnærmelse af hvordan noget lyder⁴⁴. Da interjektioner regnes som et af de mest spontane udtryk i sproget⁴⁵, medfører det et væld af udtalevarianter. Dette er muligvis grunden til at interjektioner ofte bliver fejltransskriberet som *uh* og ikke ”som sig selv”. Interjektioner er talesprogsforankrede og netop derfor er de gode til at illustrere forskellen mellem skriftsprog og talesprog⁴⁶. Hvis mange af forekomsterne af interjektioner i DGCSS’ korpus transskriberes *uh*, er der risiko for at de forsvinder i dataene, og DGCSS derfor mister frugtbart data til deres undersøgelser.

Forekomsterne i opgavens analyse er tilfældigt udvalgt gennem en stikprøve, men de undersøgte forekomster er enten amagerfiler eller bysocfiler. *Amagerfilerne* i opgavens analyse er optagelser af unge født mellem 1994 og 1996, og som i 2009-2011 går i 7.-9. klasse på Amager Fælled skole. *Bysocfilerne* er optagelser af københavnere der er mellem 25 og 40 år i 1987-89. De oprindelige interviews er markeret med *gl*. *Ny* betegner geninterviews med samme informanter i 2005-06. Det er muligt at fordelingen af forekomster var anderledes hvis analysen havde inddraget forekomster fra andre filer, men da MH’s analyse, som konkluderer det samme som opgavens analyse, indeholder andre filer end amagerfilerne og bysocfilerne, vurderes opgavens resultat at være validt.

Hensigten med samlebetegnelsen er at den skal fungere som en ensretning for ord der ikke har en konventionel stavemåde. Uden en samlebetegnelse vil det næsten være umuligt at finde disse forekomster i DGCSS’ korpus da forskellige udskrivere hører ord forskelligt. Det er dog problematisk at DGCSS har valgt *uh* som samlebetegnelse da *uh* i forvejen tilhører ordklassen interjektioner. Det giver en skævvridning i forekomsten af *uh*. Desuden forstyrrer det læsningen af transskriptionen i Praat at *uh* ofte forekommer på steder hvor det ikke hænger sammen med

---

⁴² MH: 44 standard, 17 mærkelige. Ud af de 44 standardforekomster er 17 *uh*. Dvs. der er 27 standardforekomster foruden *uh*. Opgavens analyse: 14 standard, 4 mærkelige. Ud af de 14 standardforekomster er 4 *uh*. Dvs. der er 10 standardforekomster foruden *uh*.

⁴³ Hougaard, Tina Thode: *Hmm... interjektioner på Facebook*, s. 171.

⁴⁴ *Ibid.*, s. 173.

⁴⁵ *Ibid.*, s. 167

⁴⁶ <http://odt.hum.ku.dk/interjektioner/>

konteksten. Forvirringen er forsøgt afviklet ved at udskriverne skal knytte en kommentar til *uh*, men da kommentarerne ikke vises i Praat, er problemet ikke løst. Denne opgave vil i stedet anbefale at en kode der ikke i forvejen er et etableret ord, med fordel kunne bruges som samlebetegnelse.

Den eneste mulighed der er for at finde de fejltransskriberede standardiserede forekomster, er at lytte alle *uh*-forekomster igennem, og det vil være en tidskrævende opgave da *uh* indeholder over 2600 forekomster, jævnfør indledningen. Var forekomsten blevet transskriberet i ”sin rigtige form”, ville kategorien *uh* blive mere koncentreret. Endelig vil kontrol af om en forekomst bør transskriberes ”i sin egen form”, styrke forholdet mellem kommunikationen i lydfilen og transskriptionen da mange af forekomsterne ikke vil blive samlet i en samlebetegnelse, men forekomme i deres rene form. Denne opgave anbefaler derfor en oprydning i *uh*-kategorien. Oprydningen vil bevirke at analyser der bygger på transskriptionerne, vil blive bedre dokumenteret i forhold til data, hvilket er en forudsætning for analyserne inden for CA og dermed også Dansk Standard 2⁴⁷. Umiddelbart kan det virke som en tidskrævende opgave at gennemgå alle 2612 forekomster af *uh*, især når DGCSS’ udskrivere i forvejen er under tidspres. Men MH anslår arbejdstiden til at være 87 timer⁴⁸ hvilket er en overkommelig tidsbyrde, antallet af udskrivere taget i betragtning. Desuden vurderes det at udbyttet af oprydningen til at være langt mere værd end de omkostninger der er forbundet med udførelsen af oprydningen.

5. Konklusion

Opgaven har undersøgt om det har konsekvenser for transskriptionen at DGCSS benytter en samlebetegnelse i sine transskriptioner. Opgaven vil ikke underminere Dansk Standard 2, men i stedet gøre opmærksom på huller i metoden. CA er også inddraget i opgaven, ikke mindst for at undersøge om CA-transskriptioner vil være mere hensigtsmæssige ved DGCSS end Dansk Standard 2.

Ved enhver transskription vil kommunikation gå tabt da talesprog oversættes til skriftsprog. En fonetisk transskription er umiddelbart løsningen på problemet, men både CA og Dansk Standard 2 tager afstand fra denne transskriptionstype af flere grunde: For det første kan langt fra alle læse IPA, for det andet er fonetiske transskriptioner tidskrævende, og for det tredje bliver

---

⁴⁷ Nielsen, Mie Femø; Steensig, Jakob; Wagner, Johannes: *NyS* 34-35, s. 206.

⁴⁸ Martin Hansens håndtering af *uh*, d. 17. marts 2014.

transskriptionerne tunge at læse. Målet for CA og Dansk Standard 2 er at inkludere så meget kommunikation som muligt i transskriptionerne, men samtidig er metoderne bevidste om at de i deres anvendelse ekskluderer kommunikation ved ikke at foretage fonetiske transskriptioner. Dansk Standard 2 benytter sig af ortografiske transskriptioner som er de lettest læselige transskriptioner, men samtidig også dem der ekskluderer mest kommunikation.

Af DGCSS' udskrivningsmanual fremgår det at DGCSS ønsker at gøre transskriptionerne så objektive som muligt. For at opnå dette har DGCSS indført *uh* som en samlebetegnelse. Samlebetegnelsen mindsker i teorien tolkning da udskriveren ikke skal tage stilling til hvad der siges i lydfilen. Analysen foretaget af MH og analysen foretaget i forbindelse med denne opgave viser dog at teori og praksis ikke hænger sammen i dette tilfælde: *uh* bruges ikke blot til at dække over mærkelige forekomster, men også til at dække over standardforekomster der har konventionel stavemåde. Analyserne viser at der er flere standardforekomster end mærkelige forekomster under *uh*. Dette er et betydeligt problem da forekomsterne kan forsvinde i korpusset. Begge analyser viser at det især er interjektioner der fejltransskriberes som *uh*. Opgaven vurderer at årsagen til dette er at interjektioner er en ordklasse der er svær at definere. Interjektioner har mange forskellige udtalevarianter, og da udskriverne ved DGCSS er under tidspres, virker det som om udskriverne vælger samlebetegnelsen *uh* i stedet for at bruge tid på at afgøre hvad der faktisk bliver sagt i lydfilen. For at kunne foretage valide undersøgelser er det vigtigt også at inddrage udtalevarianter af en forekomst i analysen, men hvis disse varianter er kategoriseret under *uh*, finder analytikereren dem ikke nødvendigvis, og det medfører at potentielt frugtbart data ekskluderes.

Det er uhensigtsmæssigt at bruge *uh* som samlebetegnelse da *uh* i forvejen tilhører ordklassen interjektioner. Der dannes således et forkert billede af hvor mange forekomster der er af *uh* i DGCSS' korpus. I stedet ville det være mere hensigtsmæssigt at benytte en kode der ikke i forvejen har en konventionel stavemåde, som samlebetegnelse. I programmet Transcriber hvor transskriptionerne foretages, knyttes en kommentar til *uh* hvori der angives hvad udskriveren mener der bliver sagt i lydfilen. Dette afhjælper forvirringen omkring hvorvidt *uh* bruges "som sig selv", eller om den bruges som en samlebetegnelse. Kommentarerne vises dog ikke i Praat, og så er man lige vidt. Desuden er samlebetegnelsen blevet indført for at gøre transskriptionerne så objektive som muligt, men samlebetegnelsen lægger alligevel op til tolkning da udskriveren skal tage stilling til om forekomsten skal transskriberes *uh* eller "som sig selv". Endelig ekskluderer samlebetegnelsen meget kommunikation fra transskriptionen da det der siges i lydfilen, oversættes til *uh* i transskriptionen.

FRA LYDFIL TIL ANALYSE

Svaret på opgavens problemformulering er derfor at samlebetegnelsen *uh* har konsekvenser for transskriptionen da samlebetegnelsen ekskluderer uhensigtsmæssigt meget kommunikation. Problemet kan afhjælpes ved at kommentaren som udskriveren knytter til *uh*, også vises i Praat. Samlebetegnelsen har konsekvenser for transskriptionen, men konsekvenserne kan kun minimeres, ikke elimineres. Der er nemlig behov for en samlebetegnelse ved DGCSS eftersom det stort set ville være umuligt at søge efter forekomster der ikke har en konventionel stavemåde i DGCSS' korpus hvis der ikke eksisterede en samlet kategori til disse forekomster.

Umiddelbart kunne det virke hensigtsmæssigt hvis DGCSS benyttede CA-transskriptioner da disse transskriptioner overlader mindre til fortolkning fordi de er mere detaljerede end Dansk Standard 2. Dette medfører at CA-transskriptioner inkluderer mere kommunikation end Dansk Standard 2-transskriptioner. Det vurderes dog at CA-transskriptioner ikke er et oplagt valg for DGCSS da CA-transskriptioner indebærer overflødige detaljer som ikke bidrager til undersøgelsen af sprogforandringer. Opgaven har dog belyst nogle problemfelter hvor det kan anbefales at DGCSS er opmærksom. Det er vigtigt at udskriverne ikke opfatter samlebetegnelsen *uh* som en måde at hoppe over hvor gærdet er lavest, men i stedet betragter samlebetegnelsen som absolut sidste udvej. Således bør antallet af forekomster med konventionel stavemåde minimeres under samlebetegnelsen. En anden vigtig pointe at huske på er at empiri tager tid, og det derfor er vigtigt at udskriverne har den fornødne tid til at foretage transskriptionerne. I sidste ende vil det gavne DGCSS hvis den fornødne tid blev investeret i transskriptionerne da det er dem der ligger til grund for analyserne som derfor vil blive mere solidt placeret i data hvis de har rødder i et omhyggeligt udarbejdet korpus.

6. Litteraturhenvisninger

- DGCSS Udskrivningsmanual, 11. april 2014 (upubliceret)
- Grønnum, Nina (2009): *Fonetik & Fonologi*. Akademisk Forlag – et forlag under Lindhardt & Ringhof A/S.
- Hansen, Martin: Håndtering af *uh*, 17. marts 2014 (upubliceret)
- Heritage, John (1995): Conversation Analysis: Methodological Aspects, in: Quasthof, Uta M. (red.): *Aspects of Oral Communication*, Walter de Gruyter.
- Hougaard, Tina Thode (2012): Hmmm... interjektioner på Facebook, i: Hansen, Inger Schoonderbeek; Hougaard, Tina Thode; Widell, Peter: *14. Møde om Udforskningen af Dansk Sprog*.
- Nielsen, Mie Femø; Nielsen, Søren Beck (2005/2013): *Samtaleanalyse*. Samfundslitteratur.
- Nielsen, Mie Femø; Steensig, Jakob; Wagner, Johannes (2006): Konversationsanalyse i Danmark, i: Christensen, Tanya m.fl: *NyS 34-35*.
- Nielsen, Søren Beck (2012): *Sprogpsykologi. Det teoretiske grundlag*. Samfundslitteratur.
- Schutz, Alfred (2005): *Hverdagslivets Sociologi*. Hans Reitzel.
- Steensig, Jakob (2001): *Sprog i virkeligheden. Bidrag til en interaktionel lingvistik*. Aarhus Universitetsforlag.

Internetsider:

- Erwing Goffman (1983): The Interaction order: *American Sociological Review*, vol. 48/1 s. 1-17(pdf-fil).Internet:
www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CDMQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww2.asanet.org%2Fgovernance%2FPresidentialAddress1982.pdf&ei=PCmMU4bOOuWwywPu8YLYDQ&usg=AFQjCNHZFr41VLCEVEBrgcFqNoTVk4qx1Q&bvm=bv.67720277,d.bGE
- Gail Jefferson (1983): Issues in the Transcription of Naturally-Occuring Talk: Caricature versus Capturing Pronunciational Particulars, in: *Tilburg papers in language and literature* 34,s.1-12(pdf-fil).Internet:
http://www.google.dk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&ved=0CCsQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.liso.ucsb.edu%2Fliso_archives%2FJefferson%2FCaricature.p

[df&ei=ayqMU9v3NKsXyAPI8IDIBg&usg=AFQjCNE8pNZnVoUMaMM_cYIIwFY20ILcSQ&bvm=bv.67720277,d.bGQ](http://www.jstor.org.ep.fjernadgang.kb.dk/stable/412243)

- Harvey Sacks, Emanuel A. Schegloff & Gail Jefferson (1974): A Simplest Systematics for the Organization of Turn-Taking for Conversation, in: *Language* Vol. 50/4, s. 696-735 (pdf-fil). Internet: <http://www.jstor.org.ep.fjernadgang.kb.dk/stable/412243>
- http://dgcss.hum.ku.dk/om/vision_og_mission/
- <http://odt.hum.ku.dk/demoordbog/form/ntoedh/>
- <http://odt.hum.ku.dk/interjektioner/>